

DEFEKTOLOGIJA

ČASOPIS ZA PROBLEME DEFEKTOLOGIJE

GODINA V

1969.

BROJ 2

Angelina Borić,

Visoka defektološka škola Sveučilišta u Zagrebu

UNIVERZITETSKI TRENING STRUČNJAKA ZA SPECIJALNU EDUKACIJU U JUGOSLAVIJI*

Visoka defektološka škola Univerziteta u Zagrebu razvila je u toku godina svojega postojanja vlastiti program multidisciplinarnog treninga stručnjaka za razne specijalne školske, kliničke, dijagnostičke i socijalne ustanove, kao i za naučnoistraživački rad.

Zadatak je ove teme da prezentira idejnost, organizaciju i program treninga, kao i ulogu studenata u samoupravljanju ove institucije.

Veliki napredak nauke posljednjih deset godina, otkrića koja su objasnila mnoge probleme na polju specijalnog obrazovanja i rehabilitacije, mnogostruka kompleksnost teorije i prakse ovog područja, kao i općenito humaniji odnos prema čovjeku posljednjih nekoliko godina u svim civiliziranim zemljama svijeta, bili su odlučujući faktori koji su nas ohrabрили i omogućili nam da otvorimo fakultet za obrazovanje stručnjaka na polju specijalne edukacije i rehabilitacije hendikepiranih.

Osnivanjem Visoke defektološke škole 1962. godine stvorena je u Jugoslaviji prvi put mogućnost za obrazovanje stručnjaka na univerzitet-skom nivou. Do osnivanja tog fakulteta studij specijalne edukacije izvodio se na odsjeku za defektologiju Pedagoške akademije u Zagrebu (1947—1962. god.). Studij je trajao dvije godine, a cilj je obrazovanja bio formiranje nastavnika za rad u specijalnim školama.

Iako se u svom razvoju, u toku relativno kratkog postojanja, borila s nizom poteškoća — od organizacionih do kadrovskih i financijskih — ta se institucija, bez tradicije i uzora, uspjela afirmirati unutar Zagrebačkog sveučilišta. Konceptija studija, programi, kao i administrativno

* Predavanje je održano na IV internacionalnom seminaru za specijalnu edukaciju u Corku, Irska, 9. septembra 1969.

rukovođenje institucijom usklađeni su sa zahtjevom univerzitetskog statuta i odgovaraju intencijama reforme Sveučilišta.

Ciljevi Visoke defektološke škole su trostruki: obrazovanje studenata, naučnoistraživački rad i dopunsko obrazovanje stručnjaka. Primarni je akcent na nastavnom i naučnoistraživačkom radu. Nova koncepcija studija i novi program (1968—1969. god.) osnovani su na principu da je efektan studij najbolje vođen aktivnim sudjelovanjem u naučnoistraživačkom radu. Ostali principi kojima smo bili rukovođeni u stvaranju koncepcije studija:

- osigurati studentima široki pristup problemima specijalnog obrazovanja i rehabilitacije;
- omogućiti studentima uži izbor struke unutar dane kompleksnosti;
- integrirati srodna stručna područja;
- smanjiti broj sati, predavanja i povećati broj sati seminara, vježbi i radova u laboratoriju;
- upoznati studente s metodologijom naučnog i istraživačkog rada;
- omogućiti studentima široke kontakte sa stručnom praksom u zemlji i inozemstvu.

Studij traje četiri godine (8 semestara).

Dosad je na ovoj instituciji diplomirao 251 student.

Studij je organiziran u dva paralelna smjera. U prvi smjer studija uključene su ove struke: mentalna retardacija, emocionalne smetnje i mladenačka delinkvencija, te fizička hendikepiranost.

Drugi smjer studija obrađuje probleme gluhoće i naglušnosti, govornih oštećenja, sljepoće i slabovidnosti. Studenti prvog smjera slušaju i predavanja iz područja govornih poremećaja, a studenti drugog smjera predavanja iz mentalne retardacije. Studenti se upisuju na pojedini smjer prema interesu i afinitetu za struku. Isto tako samostalno odlučuju koju će od struka unutar pojedinog smjera diplomirati.

Kako se vidi iz organizacione sheme, na Visokoj defektološkoj školi postoji specijalni studij za rad s maloljetnim delinkventima. To je prvi puta u našoj zemlji da dužnost odgajatelja u odgojnim zavodima, centrima za opservaciju, na prevenciji i sl. za maloljetničke delinkvente vrše univerzitetski obrazovani stručnjaci.

Sadržaji studijskog programa osiguravaju suvremena teorijska znanja iz područja specijalnog obrazovanja i rehabilitacije. U programu je naglašen multidisciplinski pristup problemima. Program pruža isto tako mogućnost za dobru praksu i samostalan, kreativan rad studenata.

Multidisciplinski pristup teoriji specijalnog obrazovanja i rehabilitacije ima svojih prednosti jer omogućuje da se problemi osvijetle s raznih aspekata: biološko-medicinskog, psihološko-pedagoškog i sociološko-prav-

nog. Poslije, nakon završenog studija, studenti mogu pokazati specijalni interes za neke od tih aspekata i mogu se orijentirati, na primjer, na studij genetike u mentalnoj retardaciji, socijalne i pravne zaštite hendikepiranih, profesionalne rehabilitacije itd. Pored toga, studenti dobivaju osnovna znanja iz kibernetike, uče rukovati aparatima koji se koriste u dijagnostici i radu specijalnih škola i usvajaju razne tehnike manuelnog treninga, uobičajene u praksi školskih radionica.

Specifičnost studija na Visokoj defektološkoj školi sastoji se ne samo u njegovoj širokoj osnovi i kompleksnom pristupu problemima, nego u široj koncepciji buduće profesije. Nakon diplome studenti će moći specijalizirati razna područja i u vezi s tim moći će raditi npr. kao klinički defektolozi u bolnicama, u industriji kao savjetnici za profesionalno osposobljavanje hendikepiranih osoba, u dijagnostičkim centrima, odgojnim zavodima, školskim ustanovama, zaštitnim radionicama itd.

Postdiplomski studij i sticanje doktorata nauka organizirat će Sveučilište na istim principima kao i za sve ostale fakultete.

Titula koju studenti stiču nakon završenog studija jeste profesor defektolog.

Na Visokoj defektološkoj školi studenti se upisuju na osnovi natječaja koji se objavljuje u dnevnoj štampi šest mjeseci prije roka upisa. U natječaju su dane informacije o propozicijama upisa, strukturi studija i mogućnostima zaposlenja.

Kandidati koji žele studirati na ovom fakultetu dužni su, pored mature u gimnaziji ili nekoj drugoj odgovarajućoj srednjoj školi (učiteljskoj ili srednjoj medicinskoj) položiti kvalifikacioni ispit. Ta je vrsta ispita obavezna prije upisa na svim fakultetima Sveučilišta u Zagrebu.

Na Visokoj defektološkoj školi kvalifikacioni ispit sastoji se od:

1. Provjeravanje znanja iz biologije, sociologije i psihologije pomoću testova znanja;
2. Ispitivanje sposobnosti i karakteristika ličnosti potrebnih za studij i buduću praksu pomoću testa inteligencije (Cornell Index i M — serija);
3. U rezultate kvalifikacionog ispita ulaze i godišnje ocjene uspjeha u sva četiri razreda gimnazije ili odgovarajuće srednje škole.

Kriteriji ocjenjivanja rezultata kvalifikacionog ispita su strogi. Npr. u 1968/69. god. prijavio se za upis u prvu godinu studija 200 studenata, a od tog broja upisano samo 80.

U prvoj godini studija svi studenti slušaju opće i opće stručne predmete zajednički (opću pedagogiju, sociologiju, statistiku, osnove neurologije i dr.) Usmjeravanje se vrši u drugoj godini studija.

Sudjelovanje studenata u samoupravljanju Visoke defektološke škole obavezno je kao i na ostalim fakultetima u Jugoslaviji. Studenti su dužni da preko svojih predstavnika sudjeluju u vijeću nastavnika (4) savjetu fakulteta (4) i upravnom odboru (2). Oni diskutiraju zajedno s profesorima i asistentima o svim pitanjima koja se odnose na program, organizaciju i koncepcije studija. U okviru Sveučilišta studenti sudjeluju u svim kulturnim, socijalnim i političkim manifestacijama zajedno i ravnopravno sa studentima ostalih fakulteta.

Karakteristična je u tom studiju i obavezna jednomjesečna praksa studenata IV godine. Praksa se organizira u zemlji i inozemstvu. Za vrijeme prakse studenti su aktivno uključeni u rad ustanove u koju su upućeni. Dosad su studenti bili na praksi u Danskoj (2 puta), Engleskoj, Austriji i Italiji. Praksa je obavezna za sve studente bez obzira da li se izvodi u zemlji ili inozemstvu. Osim obavezne jednomjesečne prakse u kojoj studenti treba da pokažu svoju samostalnost i primjenu stečenog znanja, studenti imaju obavezno od 6 do 10 sati tjedno praksu u odgovarajućim ustanovama u toku šest semestara studija.

Ponekad se izvode i stručne ekskurzije. Studenti su posjetili mnoge stručne ustanove u zemlji, a u inozemstvu ustanove u Bugarskoj, Austriji, Češkoj, Mađarskoj, Italiji i Istočnoj Njemačkoj. Preko studentske organizacije studenti su boravili 14 dana u Sovjetskom Savezu.

Posebni oblik studija je izvanredni studij. Taj se tip studija organizira za one osobe koje rade u praksi specijalnog obrazovanja a nemaju stručnu kvalifikaciju za taj posao. Za te studente program studija, ispiti i druge obaveze isti su kao i za redovne, samo je organizacija studija specifična. Naime, predavanja se izvode za vrijeme ljetnih i zimskih semestralnih praznika (od 15. januara do 15. februara i od 15. juna do 15. jula svake godine.).

Nije potrebno posebno naglasiti da studenti Visoke defektološke škole moraju poznavati barem jedan od svjetskih jezika (engleski, ruski, francuski, njemački). Proučavanje stručne literature je obavezno, bilo da je na materinskom ili stranom jeziku.

Istraživački se rad počeo intenzivnije razvijati u posljednje dvije godine. Sad su aktuelna tri istraživačka projekta, dva iz područja mentalne retardacije i jedan iz područja sljepoće. Projekti obrađuju ove teme: 1. »Neki faktori koji određuju uspjeh mentalno retardiranih osoba u industriji«, 2. »Odnos obrazovanja u specijalnoj školi prema uspješnosti zapošljavanja mentalno retardiranih učenika u industriji«, 3. »Ispitivanje faktora koji utječu na socijalnu i psihološku integraciju slijepih u normalnu okolinu«. Posljednji je projekt prihvaćen prije dvije godine od Division

of International Activities Department of Health, Education and Welfare, Washington D. C, SAD. Prva dva projekta načelno su prihvaćena od iste komisije ove godine, a početak izvođenja određen je za jesen 1969. godine. U tim projektima surađuje tim stručnjaka a uključeni su i studenti četvrte godine.

Pored toga, profesori ovog fakulteta bave se i individualno obradom pojedinih problema iz raznih područja specijalne edukacije i rehabilitacije. Npr. sad je aktuelno ispitivanje rasprostranjenosti govornih poremećaja kod školske djece redovnih osnovnih škola. Svi profesori ovog fakulteta sudjeluju aktivno na nacionalnim i međunarodnim simpozijima i kongresima. Neki od profesora članovi su odbora međunarodnih organizacija.

Visoka defektološka škola ima veoma intenzivnu međunarodnu suradnju kako s poznatim stručnjacima zapadnih tako i istočnih zemalja.

U zemlji ona postaje centar teorijskih informacija za stručnjake i nosilac suvremenih stremljenja na polju specijalnog obrazovanja i rehabilitacije.

Fakultet izdaje i svoj časopis »Defektologija«, udžbenik za studente i ostale publikacije od stručnog interesa. Isto tako organizira simpozije i kongrese nacionalnog značenja.

U našoj zemlji, a vjerojatno i u ovom dijelu Evrope, kao samostalna **univerzitetska ustanova, ona je jedinstvena** i mi se veoma ponosimo njome. Iako koristimo rezultate naučnoistraživačkog rada drugih zemalja, nastojimo ići svojim vlastitim putem koji je analogan intencijama i našeg društva i naše nove reforme Sveučilišta.

Svakodnevna praksa i veliki uspjeh nauke sugeriraju nam da budemo dinamični i prijemljivi za nove stavove i nova gledanja na probleme. Univerzitetski studij nije samo davanje suvremenih informacija nego i naučnoistraživački rad koji može postati isto tako kompleksan kao i priroda hendikepirane ličnosti. Zato smo nastojali dati široku osnovu studija grupirajući srodne naučne strukture i unutar toga omogućiti studentima uže usavršavanje u struci još za vrijeme studija.

Naše obaveze prema društvu su velike: dati dobrog stručnjaka koji će podići praksu na viši nivo i koji će na svom terenu biti sposoban za istraživački rad. Nadamo se da ćemo s vremenom u tome uspjeti.

Angelina Borić, Zagreb

UNIVERSITY TRAINING OF PERSONNEL FOR SPECIAL EDUCATION IN YUGOSLAVIA

SUMMARY

A great advance in science during the last ten years, discoveries that have clarified many problems in the field of special education and rehabilitation, the manifold complexity of the remaining theoretical and practical problems, as well a more humane relationship towards the human being have been factors which made it possible for us to open in our country a Faculty for Special Education and Rehabilitation in the University Zagreb.

The plan of study in this Faculty is in conformity with ideas for university reform in our country.

We have striven to give a wider basis to the programme by including **related scientific and educational disciplines**. This has made possible a more intensive professional training during the final years of study as well as specialisation in the chosen profession after graduation.

The programme of studies consists of (1) the elements of basic background subjects (anatomy, physiology of the central nervous system, neurophysiology, psychopathology and the like) then (2) indispensable general professional subjects (special psychology-general part, special pedagogy-general, and the like) and finally (3) special subjects pertaining to the course of study that the student has chosen.

Our new conception of the training of university personnel for special education and rehabilitation accordingly relies on the following basic principles:

- offer the students a wider professional education
- encourage creative thinking by the students during the period of study
- in this connection reduce the number of lectures and increase the amount of exercises, seminars and independent work by the students
- provide for the students to have more time for practical work in special schools, clinics, assessment and diagnostic services, centres for adults, etc.
- acquaint the students with the practice of special education in foreign countries

- provide for specialisation
- provide for postgraduate study and doctorship.

The goal of our university training is to qualify the students for work in special schools for handicapped children and youth, for work in diagnostic centres, psychiatric and similar clinics, and children's wards in hospitals, for work in industry with employed handicapped persons, i. e. for work in all organizations in which there are handicapped children, youth and adults.

The course of study lasts four years and consists of two courses as follows:

Course I

- mental retardation
- emotional disturbance and juvenile delinquency
- physical handicap

Course II

- deafness, total and partial
- speech disorders
- blindness and partial sight

University training of persons for work with handicapped children and youth has not got a long tradition in our country.

A new discipline must be as dynamic and elastic as possible. Like other scientists, we must be open and receptive to new views and attitudes. Our course of studies must be as complex as is the very nature of each handicapped person.